

06-07•2005
hinta 6 €

ilkka jaakola :: lauri eriksson :: kuka omistaa kuvan?

– kotimainen digikuvauslehti –

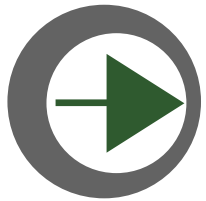
PIKSELI

Tuhansien kuvien TARINAT

Jos joskus pääset kuuntelemaan, kun oululainen Ilkka Jaakola kertoo kuvistaan ja kuvaustyöskentelystään, mene paikalle. Tämä artikkeli jää valitettavan lyhyeksi siihen nähden, että miehellä on paljon asiaa kerrottavanaan.

Teksti: Heikki Valtavaara Kuvat: Ilkka Jaakola

Toukokuun loppupuolella järjestetyillä Pohjois-Suomen Erämessuilla Ilkka Jaakola esiintyi kahdessa tilaisuudessa. Ensimmäisen päivän teemana oli Siperian luontokuvausmatka ja toisena päivänä hän esitteli Afrikkaan suuntautunutta kuvausmatkaa. Kahdenkymmenen minuutin mittaiseksi tarkoitettu jälkimmäinen esitys venähti yleisön pyynnöstä tunnin mittaiseksi. Edellisenä päivänä esillä olleet Siperian – kuvat haluttiin nähdä uudestaan.

– Ilmeisesti sana oli kiirinyt. 80 hengen luentosalin oli seisomapaikkoja myöten täynnä, ja jouduttiin lopulta tyhjentämään Erämessujen ovien sulkeutuessa sen päivän osalta. Samalla syntyi näiden messujen luentotilaisuuksien osallistujajennätykset. Valokuva voitti tällä kertaa, ja on vahvasti mukana seuraavillakin Pohjois-Suomen Erämessuilla, kertoo messujen edustaja Pentti Uusi-Ilkainen.

Minä

Digikuvaaja luonnossa -kirjaan perehtyminen synnytti tähän haastatteluun yhden keskeisen kysymyksen: miksi Ilkka Jaakola käyttää läpi koko kirjan minämuotoa? Ei tämä toteutustapa lukemista tai kiinnostavuutta haitannut, mutta jäi askarruttamaan.

– Ei minulle muuta vaihtoehtoa oikeastaan jäänyt toteutustapaa miettiessäni. Työskentelen minulle soveltuvalla kalustolla, kyse on minun ottamistani kuvista sekä minun kokemuksistani ja ajatuksistani kuvien ottamishetkellä ja niitä arvioidessani. Miksi sitä olisi pitänyt peitellä? Tämä kirjoitustyylillä on minulle luonteva. Minämuotoa vaikeampi asia oli ratkaista se, kirjoitanko kirjan preesensia vai imperfektiä käyttäen, selvittää Ilkka Jaakola esikoiskirjansa syntyä.

Kirjan kirjoittamiseen, sen rankkuuteen ja ajoittain hitaaseen etenemiseen liittyy monta tuskaista hetkeä, mutta myös perheen sisäistä huumoria. Ilkka lopetti joksikin aikaa kyselemästä lapsiltaan, onko läksyt jo tehty, kun vastauksena tuli pari kertaa takaisin: ”Onko kirja jo valmis”.

Jos Ilkka Jaakola joskus siirtyy hänelle todennäköisesti täysin soveltumattomaan eläkevaiheeseen ja päättää kirjoit-

Luontokuvaajana Ilkka hakeutuu aina mahdollisimman lähelle kohdetta.

Keväällä 1977 ilmestyneen Apu-lehden aukeama, jossa on esillä Ilkka Jaakolan ensimmäiset valtakunnallisessa aikauslehdessä julkaistut lehtikuvat.

PORTFOLIO

Ilkka joutui opetteleman myös mv-kuvien käsinvärjäämisen, joka oli ainut värikuvien valmistustapa ennen värinegojen markkinoilletuloa.

Ilkan kuvausmatka Afrikkaan poiki komeita eläinkuvia mm. leijonista ja muista suurista kissaeläimistä. Matkan aikana hän otti n. 12.000 kuvaa.

taa kirjan kuvaustyöskentelystään, sen otiksoksi sopisi hyvin ”Tuhat ja kaksi tarinaa”. Tyylilleen uskollisena hän liitti lähes kaikkiin käsittelemimme asioihin kertomuksen jostain kuvaustapahtumasta, ja juttujen tueksi löytyi lähes poikkeuksetta jokin kuva arkistoista. Ilkkaa oli topuuteltava kuvien esille hakemisessa, jotta haastattelun sai vietyä läpi edes jossain säädylisessä ajassa, vaikka aikarajoitusta ei kummallakaan osapuolella ollut.

Rohkeutta riitti

– Aloitin kuvan kanssa työskentelyn nuorena miehenä piirtämällä ja maalaamalla. Kun silloinen tyttöystäväni lainasi pariksi päiväksi kameraansa, olin myyty mies valokuvaukselle. Maalaaminen loppui siihen, ja valokuvaaminen vei minut menessään – varsinkin sen jälkeen, kun olin pärjännyt ensimmäisillä kilpailukuvilla. Vanhempieni kauhuksi sijoitin koko ensimmäisen opintolainani kameraan ja muuhun kuvauskalustoon. Olin päättänyt ryhtyä kuvaajaksi, kertoilee Ilkka urarakaisunsa taustoista.

1970-luvulla oli Ilkan kertoman mukaan kova juttu, jos valokuvaaja ja toimittaja saivat aineistoaan sisään Suomen Kuvalehteen. Niinpä hän ja toimittaja Reijo Rinnekangas tarttuivat yksissä tuumin haasteeseen ja lähtivät keikalle Lappiin. Kukaan ei ollut pyytänyt, saati tilannut heiltä mitään materiaalia, mutta kannuksia lähdettiin kunnolla hankkimaan vuonna 1977.

– Haastattelimme tuolla matkalla Reidar Särestöniemeä ja otimme hänestä kuvia. Kun Reidar kysyi meiltä, mistä lehdestä olemme, oli pakko vastata: ”Ei me vielä tiedetä”. Jututin siinä pikkuhiljaa Reidaria ja hän kiinnostui lopulta asiasta todeten: ”Mie tykkään kuunnella sun juttujas”. Siitä hetkestä alkoi haastattelun tekeminen.

– Samalla reissulla teimme jutut myös Lapin vesipiirin oikeudenkäynneistä ja saamelaisten Enontekiön Marianpäivä-tapahtumasta – toivoen, että joku lehti kiinnostuisi niistä. Luottamus omiin kykyihin oli riittävä, ja uskallus laittaa aineistot eteenpäin lähenteli joidenkin mielestä varmaan hullunrohkeutta, muistelee Ilkka naureskellen lähes 30 vuoden takaisia tapahtumia.

Monipuolinen valokuvaaja

Jutut ja kuvat lähtivät pikakirjeenä eteenpäin, Apu-lehteen Särestöniemen haastattelu, Suomen Kuvalehteen Lapin vesipiirin juttu ja Hymyyn saamelaisartikkeli. Miehet kokivat luonnollisesti saavuttaneensa suuren voiton, kun Avusta tuli ensimmäisenä tieto, että heidän juttunsa nostetaan näytävästi lehteen. Myös Suomen Kuvalehti ja Hymy käyttivät saamansa aineiston.

Tuosta rupeamasta käynnistyi lehtikuvaajan ura, johon liittyy työskentely merkittävimpien suomalaisten sanomaja aikakauslehtien kanssa. Näitä kuvaustoimeksiantoja on ollut Ilkan arvion mukaan pitkälti toistatuhatta – keskimäärin keikka per viikko -tahtiin, vaikka lehtikuvaajana työskentelyssä olikin luovia taukoja niin 1980- kuin 1990-luvullakin.

– En pysty luokittelemaan itseäni johonkin tiettyyn valokuvaajakastiin. Toimeksiantoni ovat sisältäneet lehti- ja uutiskuvauksen lisäksi tuote- ja henkilökuvaus- Viimeksi mainittuun liittyvät esimerkiksi levykansien artistikuvaukset. Luontokuvaus taas on kiinnostanut minua niin kauan kuin kameran kanssa olen yleensä seurustellut.

Ilkka Jaakolan RecPlay Oy:n yritysasiakkaiden luettelo on mittava. Siitä löytyy pari kolme erittäin suurta kotimaista yritystä, muutama suuremmanpuoleinen ja loputtomalta näyttävä luettelo pk-sektorin yrityksiä.

Alkaneen kesän kuvauslistalla on ainakin parin valmistalovalmistajan toimeksiannot, Iin Konepajan vientivideo, leikkaussalituotteiden esittelyvideo, tuotekuvaus sekä toimiminen Oulun 400-vuotisjuhluvuoden virallisena valokuvaajana. Haastattelupäivänä Ilkkaa piti pienessä jännityksessä se, hyväksyykö Saksan Mercedes-Benz hänet Suomesa tapahtuvien autokuvausten tekijäksi. Myönteinen vahvistus tuli Saksasta kesäkuun alussa.

Poikkitaiteelliset vaikutteet

Kun Ilkalta tiedusteli, pystyisikö hän nimeämään lukemattomien kuviensa joukosta yhtä omasta mielestään tai hänelle itselleen herkintä kuvaa, hän teki sen haken arkistosta esiin Kaverukset-kuvan: Hugo-koiran ja Yasser-arabiorin yhteiskuvan. Yasser-oriiinkin liittyy taustatari-

na, jonka voi Ilkan sanoja lainaten typistää muotoon: ”Se oli Aaltokankaan ainut hevonen, joka nousi perässä halkopinojen päälle”. Hugo ja Yasser esiintyivät myös Ilkan tekemässä Kymmenen uutisten loppukevennyksessä, jossa Hugo juoksutti Yasseria ringissä narusta kiinni pitäen.

– Iloitsen vilpittömästi siitä, että olen saanut kuvausten yhteydessä tutustua monien eri taiteenalojen edustajiin. Heidän kanssaan käydyt keskustelut kuvien sisällöstä ja toteutustavasta, yleensä luovuudesta, rytmistä ja ilmaisutavoista, joi-takin asioita mainitakseni, ovat vaikutta-neet työskentelyyni kuvaajana. Kuvaukset erilaisten taidejulkaisujen käyttöön ovat samalla olleet antoisia keskustelu-matkoja.

– Poikkitaiteellisista kontakteista on mielestäni hyötyä jokaiselle valokuvaajalle. Eri taiteenalojen edustajien kanssa keskustellessa syntyy kuvista hyvää dia-logia. Olen käynyt heidän kanssaan valo-kuvistani sellaisia keskusteluja, joita en olisi voinut käydä toisten valokuvaajien kanssa, arvioi Ilkka Jaakola kontaktiverk-konsa merkitystä.

– Uskallan ajatella, että omaehtoisen kuvaustyöskentelyni taustaksi ovat muodostuneet Reidar Särestöniemeltä kuu-lemanani sanat, kun hän kertoili maalauk-siensa syntymisestä: ”Teen kuvat itselle-ni. Ei sillä ole väliä, mitä muut niistä ajat-televat”. Tältä pohjalta olen ottanut suu-rimman osan kuvista vain omaan käyt-tööni, vaikka tilaustöidenkin määrä on melkoinen.

– Tekniikan merkitys tai merkitykset-tömyys kuvaamisessa puolestaan napsah-ti ainakin minulle kohdalleen, kun eräs kirjailija totesi kertoessani kuvieni taus-toista: ”Pystytkö lukemaan tekstistäni, minkä merkkisellä koneella olen sen kir-joittanut, tai montako lyöntiä olen tehnyt minuutissa?”, arvioi Ilkka naurahdellen yli kolmen vuosikymmenen kuvaustaipa-leella kuulemiaan ja kokemiaan asioita.

Videokuvaaja

Vuosi 1981 toi Ilkka Jaakolan kuvaajatyöskentelyyn merkittävän muutoksen, jonka myötä still-kuvaaminen jäi joksikin aikaa paitsioon. Hän siirtyi Mainostelevisiön lei-piin käynnistysvaiheessa olleiden Kymppi-uutisten filmikuvaajaksi. Kuinkahan

:::PORTFOLIO

Kiinnostuksen kohteet ovat samat kaikkialla maailmassa – autojen tuunaus. Tämän aherruksen Ilkka Jaakola kuvasi yhdellä monista Vejänelle suuntautuneista kuvausmatkoistaan.

Lennart Meri ja Jaakola kohtasivat Lapissa ensimmäisen kerran 1970-luvulla, jolloin Meri oli salaa käymässä Suomessa.

Hugo ja Yasser: Hugo ja Yasser olivat ylimmät ystävä.

::70-LUVUN PORTFOLIO

Päiväuni (alempi kuva): Ensimmäinen valokuva, jolla Ilkka Jaakola osallistui Kameraseurojen liiton kilpailuun. Tämä kuva pääsi kilpailussa parhaiden kuvien joukkoon.

moni Pikselin lukijoista muistaa sen loppukevennyksen, jossa kuvaaja teki benjihyppyn kameran kanssa. Kuvaajana toimi Ilkka Jaakola.

– Koulutus filmillä tehtävien uutismateriaalien kuvaajaksi oli suppea. Jos en väärin muista, niin päivässä siitä selvittiin. Yhtenä asiana tuolta kurssilta jäi mieleen toteamus: ”Elokuvafilmi on arvokasta materiaalia. Sillä ei kannata turhaa räiskiä.” Otin toteamuksen tosissani ja sainkin aina silloin tällöin palautetta, että 48 sekunnin mittaiseksi tarkoitettua uutiskuvaa varten voisi lähettää hieman enemmän kuin vain 50 sekuntia kuvamateriaalia.

– Minun vastuualueekseni määriteltiin pohjoisen Suomen uutisaineistojen ja loppukevennyksen kuvaaminen Mainostelevisiön käyttöön, kertoo Ilkka maikkarille 16 vuotta säännöllisenä jatkuneesta uutis- ja ajankohtaistuotannoista. Mainostelevisiön lisäksi Ilkka on tuottanut TV-ohjelmia myös kolmelle muulle kotimaiselle TV-kanavalle ja muutamille eurooppalaisille televisioyhtiöille.

Ilkka on kolunnut Pohjois-Suomen ylitympäriinsä. TV-tuotantoja on uralla kertynyt käsittämätön yli 2000 kuvauskeikan määrä.

– Elokuviin ja myöhemmin videoiden tekemisen yhteydessä opin sen, miten ihmiset saa peloteltua kuin seipään nielleiksi, tai pidettyä aitona, omalla itsenään elokuva- tai videokuvauksen yhteydessä. Ihmiset jännittävät edessään olevaa filmikameraa monin verroin still-kameraa enemmän. Videokuvaaminen ja -ohjaaminen ovat tuoneet paljon lisäarvoa jälleen voimissaan olevaan still-kuvaamiseen, kertoo Ilkka Jaakola kahden eri kuvausmedian käyttökokemuksiaan.

Haasteita riittää

Onko Ilkka Jaakola tänä päivänä lopulta video- vai valokuvaaja, vastausta hän ei pysty siihen antamaan. Hän kokee luontevaksi tilanteeksi vaihdon videokuvauksesta valokuvaukseen tai päinvastoin. Kuvattavana ovat samat asiat ja kohteet, kummankin median vaatimukset ja niiden tarjoamat mahdollisuudet on tunnettava ja tiedettävä.

Video tuotantojen intensiivisyydestä kertoo se, että parinkymmenen vuoden

aikana Ilkka Jaakola on tehnyt noin 800 TV-mainosta ja yli 40 yritys- ja esittelyvideota. Tuotantotyöskentely jatkuu edelleen täysipainoisena. Mainostuotantohenkilöstö on lähes 220 mainosta, sijoittuu vuosiin 1996–1997, jolloin Ilkka työskenteli juuri uusittua kuvaus- ja editointikalustoa käyttäen ympäripyöreitä päiviä.

– Laitteet oli pakko saada kuoletettua nopeasti. Kyllähän se onnistui, mutta tahti oli kova, liiankin kova näin jälkempäin ajatellen. Kuvasin tuolla kalustolla kolmisen vuotta, ja sain onneksi myytyä sen ennen kuin se jäi tekniikaltaan liian vanhaksi, selvittää Ilkka Jaakola tekemiään ratkaisuja.

– Pystyn tuottamaan nykyisellä kalustollani asiakkaitani ja myös itseäni tyydyttävää jälkeä digivalokuvien ja nyt myös videoiden osalta. Hiljattain hankin HD-kamera tekee mahdolliseksi tuottaa huippulaadukasta kuvaa ja kerrota aitoa laajakuvaformaattia käyttäen. Myös liikkuva kuva on nyt teknisesti laatuokassa, toteaa Ilkka Jaakola.

Hyvä kuva

Kun Ilkkaa pyytää nimeämään hyvän valokuvan saamiseen liittyviä tekijöitä luonto- tai henkilökuvauksessa, ei hän mieli pitkään nimettäviä asioita, vaikka hän ei halua antaa mitään yleispäteviä listauksia tai neuvoja. Jokainen kehittyä haluamansa kaltaiseksi kuvaajaksi vain kuvaamalla ja kokeilemalla – kuvaamalla mahdollisimman paljon sekä arvioimalla itse ja arviotuttamalla toisilla kuviaan.

– Kuvaajalla on oltava tilanteen arviointikyky ja siihen liittyvä reaktiokyky kunnossa. Tilanteen kehittyminen pitäisi pystyä aavistamaan, jotta osaisi olla mahdollisimman oikeassa paikassa oikealla hetkellä. Onnistuneita kuvia on toivottavissa silloin, kun keskittyy kuvaustilanteeseen, menee siihen mukaan ja nauttii mukanaolosta. Mielenkiintoiset kuvat syntyvät herkästi tilannetta aistimalla ja aavistamalla siihen liittyvä kliimaksi.

– Parhaissa kuvissa ei mielestäni ole ratkaisevana tekijänä kuvan toteutukseen liittyvä laskelmointi tai käytössä oleva tekniikka – etenkin jos puhutaan muusta kuin mainos- tai tuotekuvauksista. Aitous itseään ja kuvauskohdetta kohtaan ovat minusta tärkeitä tekijöitä. Sen

myötä oman näkemyksen mukainen valon hyödyntäminen, sommittelu ja rajaukset löytyvät uomansa, kun ajan myötä tulee riittävästi harjoiteltua ja otettua kuvia.

– Riittävästi tarkoittaa todella paljon – uudelleen ja uudelleen harjoittelua, painottaa Ilkka Jaakola.

Matkan varrella koettua

Ilkka Jaakola on tarinankertoja niin valokuviansa, video-ohjelmiansa kuin jutustelunsakin osalta. tarinat hakevat nyanssinsa niiden kertomishetkellä pelkäästään jo käytettävissä olevan ajan perusteella. Meillä oli aikaa.

– Olin kuvaamassa Urkkia Lapissa hänen uransa loppupuolella. Jäimme tilanteeseen kahdestaan ja kuvasin hänen vaskoolin käyttöönsä ja kultahippujen etsintäänsä kaikessa hiljaisuudessa. Kuvausten loppupuolella Urkki totesi: ”On tämän presidentin työ joskus ihan hullun hommaa. Isännät ovat käyneet piilottamassa tänne ojaan eilen illalla kultahippuja, ja nyt minun pitää sitten innolla koettaa ne löytää”. Sitä yksityiskohtaa, montako hippua lopulta löytyi, Ilkan tarina ei pidä sisällään.

Ilkka piisata -kuva on otettu Kekkosen viimeisen Lapinmatkan aikana. Saman matkan aikana Ilkka kuvasi presidentti Kekkosta kullanhuhdonnassa, josta kerrotaan haastattelun yhteydessä.

YHTEYSTIEDOT

RecPlay Oy

Ilkka Jaakola Production

Puh. (08) 311 9611

gsm 0400 682 900

Ilkkaa pyydettiin vuosia sitten kuvaamaan paikallisten laskuvarjohyppääjien kerhotoimintaa. Hän kiinnostui asiasta ja suostui sillä ehdolla, että pääsee tekemään kuvaukset aidossa tilanteessa – itsekkin vapaasti leijuen ja varjon varassa riippuen. Pikakurssien kautta koneeseen, ja vuosia jatkunut harrastus ja ”ilmakuvaustoiminta” oli saanut alkunsa.

Kertomus Lennart Meren kolmesti tapahtuneesta kohtaamisesta, ja ensimmäiseen tapaamiseen liittynyt kolarointi, on sekin luku sinänsä. Sen tarinan voi lukea www:stä Lukijapalvelut-sivuiltamme. Kyseinen artikkeli on julkaistu viime vuonna oululaisessa Forum24-lehdessä.

Varmaa on, että jatkossa syntyy uutta tarinaa. Kotisivuiltamme, lukijapalvelut-sivulla on lisää kuvia Ilkka Jaakolan portfoliosta – tarinoiden taustasta.